

REGION VÄSTMANLANDS YTTRANDE KRING VÄSTERÅS ÖVERSIKTSPLAN UTBLICK 2070

Beskrivning av ärendet

Västerås stad har tagit fram ett förslag på ny översiktsplan för kommunen med en tidshorisont på cirka 50 år fram till år 2070. Planen föreslår var och på vilket sätt kommunen kan utvecklas på lång sikt när det gäller bostäder, skola, kollektivtrafik, näringsliv, service, grönområden, rekreation och mycket mer. Planen anger inte exakt när olika utvecklingsprojekt kommer att ske, utan det ska avgöras av rådande konjunkturer och framtida prioriteringar av behov. I planen utvecklas Västerås till en flerkärnig kommun där starka stråk binder samman stadens delar och landsbygden. Kommunen planerar för en befolkningstillväxt på 100 000 invånare till år 2070 vilket skulle innebära en befolkning på 260 000 invånare och 50 000 tillkommande bostäder.

Staden har satt upp tre mål för vad som ska uppnås:

- Ett nära, tryggt och sammanhållet Västerås
- Ett robust och grönt Västerås
- Ett levande Västerås med starka identiteter

Hur det ska göras är formulerat i fem strategier:

1. **Stärk kärnor och stråk** – kommunen utvecklas till en mer flerkärnig kommun av stadsdels- och landsbygdskärnor som ger en nära service.
2. **Stärk grönt och blått** – natur- och grönområden liksom områden med sjöar och vattendrag utvecklas för bland annat rekreation och turism.
3. **Stärk det unika** – staden vill stärka och utveckla sin identitet som beskrivs som "Västeråspaletten". Den omfattar kommunens historia, kultur, bebyggelse, bygder och landskapsstråk.
4. **Bygg för framtiden** – sociala, ekonomiska och ekologiska resurser förvaltas på både kort och lång sikt med hållbarhet i fokus. Skönhet, funktion, hållbarhet och flexibilitet när platser byggs eller utvecklas.
5. **Vi utvecklar tillsammans** – utveckling genom dialog och samverkan.

Utvecklingsområden för ny bebyggelse av bostäder i Västerås tätort som särskilt pekas ut är Norra Sättra, Hamre med östra Västerås och Johannisberg kanalstad. Utredningsområden för mångfunktionell bebyggelse pekar ut Barkarö och Gåsmyrevreten med omnejd.

Verksamhetsområden som lyfts för ny eller fortsatt utveckling är Bäckby industriområde, Hamnen och Hacksta (inklusive Johannisbergs flygfält), Finnslätten/Stenby/Tunbytorp, Brandthovda/Hälla, Erikslund samt flygplatsen Hässlö.

På Västerås landsbygd finns särskilt utpekade utvecklingsområden med så kallade landsbygdskärnor. Det gäller Tillberga, Skultuna, Dingtuna och Gäddeholm. Tillberga och Dingtuna pekas ut som nya viktiga noder även ur ett regionalt perspektiv med innehav av tågstationer.

Region Västmanlands yttrande

Region Västmanland bedömer att Västerås översiktsplan 2070 är ett genomarbetat och tillgängligt dokument som tilltalar en bred målgrupp. Det är särskilt positivt att kollektivtrafiken lyfts fram som en grundbult i framtidens Västerås och en förutsättning för stadens utveckling. Region Västmanland ser gärna att vi involveras i ett tidigt skede i kommande utredningar och förstudier.

Tidshorisonter

Översiktsplanen har en viktig funktion som måldokument för samhällsbyggandet. För att den ska fungera som ett strategiskt planeringsverktyg, även i samverkan med andra aktörer, bör det tydligare framgå vad som beskriver nuläget, beslutade planer och vad som utgör en framtidsvision.

Regionala mål

Den regionala utvecklingsstrategin för Västmanlands län utgör en viktig vägledning för länets långsiktiga utveckling, med tre övergripande målområden: *Ett välmående Västmanland, Ett tillgängligt Västmanland och Ett nyskapande Västmanland*. Dessa mål speglar regionens ambitioner att främja livskvalitet, hållbar mobilitet och innovationskraft i hela länet.

I förslaget till översiktsplan finns flera strategiska kopplingar till den regionala utvecklingsstrategin, vilket är positivt. Det hade dock varit en styrka om det tydligare framgick hur översiktsplanens inriktningar och prioriteringar konkret bidrar till att uppnå de regionala målen. För att stärka den regionala samordningen och säkerställa att översiktsplanen fungerar som ett verktyg för att realisera utvecklingsstrategins mål föreslås att planen kompletteras med tydliga skrivningar som visar på hur dess innehåll relaterar till respektive målområde.

Västerås som nodstad

Västerås utgör ett nav för arbetsmarknad, utbildning, innovation och näringsliv. Västerås har en avgörande roll som regional tillväxtmotor och nodstad i Östra Mellansverige, vilket gör stadens långsiktiga planering av särskild betydelse för hela regionens utveckling.

Västerås är utpekad som nodstad i Östra Mellansverige och har starka funktionella samband med andra nodstäder. Denna roll innebär både ansvar och möjligheter att bidra till en hållbar regional struktur. Region Västmanland rekommenderar att översiktsplanen tydligare lyfter Västerås strategiska roll inom Östra Mellansverige.

Västerås påverkar och påverkas av utvecklingen i omkringliggande kommuner och regioner. En stark och hållbar utveckling i Västerås skapar positiva effekter för hela Västmanland, både genom arbetsmarknadsintegration, bostadsförsörjning, samhällsservice och kollektivtrafik. Planens fokus på flerkärnighet, med utveckling av landsbygdskärnor är i linje med Region Västmanlands utvecklingsstrategi för att öka möjligheten att bo och leva i hela länet.

Region Västmanland ser positivt på översiktsplanens ambition för samverkan, innovation och långsiktighet. Västerås ambition att utvecklas tillsammans med andra aktörer – kommuner, region, civilsamhället och näringslivet – är avgörande för att möta framtidens utmaningar.

Verksamhetsmark

Region Västmanland ser positivt på att Västerås stad i sitt förslag till översiktsplan tydligt strävar efter att lokalisera rätt verksamhet på rätt plats. De strategiska ambitionerna som lyfts fram – såsom att säkerställa olika lokaliseringalternativ, tillgång till fungerande transport- och teknisk infrastruktur, samt att skapa flexibilitet för nya och befintliga företag – är viktiga komponenter i ett etableringsfrämjande arbete. Vilket också är i linje med det regionala projektet *InVästmanland*.

Att kommunen aktivt arbetar för att säkra mark i strategiska lägen, särskilt i anslutning till E18, Mälarhamnar, järnväg och flygplats, visar på en god förståelse för de faktorer som är avgörande för näringslivets utveckling. Detta är särskilt relevant i relation till Region Västmanlands utvecklingsstrategi, där målområdet *Ett nyskapande Västmanland* betonar vikten av att skapa goda förutsättningar för innovation, tillväxt och etableringar.

Landsbygdskärnor och nya bostadsområden

Översiktsplanen bör tydligare definiera vad som kännetecknar större respektive mindre landsbygdskärnor. Det framgår inte vilka kriterier som ligger till grund för indelningen, vilket försvårar förståelsen för hur olika orter prioriteras i planeringen samt vilka funktioner som ska finnas i respektive kärnor.

Kollektivtrafikens roll i dessa områden bör förstärkas genom bland annat samordning kring hållplatslägen, skoltrafik och anropsstyrd trafik. Nya bostadsområden bör planeras med tillräcklig täthet och storlek för att skapa underlag för en effektiv och hållbar kollektivtrafik. Möjlighet för etablering av hälso- och sjukvårdsverksamhet som till exempel vårdcentraler bör också beaktas liksom god framkomlighet för blåljusfordon. En konkret plan för hur kollektivtrafiken samt hälso- och sjukvårdsverksamheter ska utvecklas på mindre orter och för nya bostadsområden bör tas fram.

Strategiska bytespunkter

Det är positivt att planen betonar vikten av strategiska bytespunkter och integrering av gång- och cykeltrafik med kollektivtrafikstråk. Regionen ser positivt på ambitionen att reservera ytor för kollektivtrafik och skapa flexibla gaturum. Regionen föreslår att prioriterade platser definieras tydligare och att regional samordning med angränsande kommuner inkluderas. En karta över regionala planerade bytespunkter/noder och pendlarparkeringar bör tas fram, med funktioner som främjar såväl micromobilitet såväl som trafikslagsöverskridande mobilitet.

Västerås Resecentrum lyfts som en viktig knutpunkt, vilket är positivt då det har en central betydelse för hela länets resande. Regionen ser behovet av ökad kapacitet utifrån ökat resande och Västerås som nodstad. Resecentrum ska utvecklas som multimodal knutpunkt

med fokus på hur de olika trafikslagen och övriga trafikanter ska samverka både inom en nära framtid och på lång sikt. I arbetet är det viktigt att beakta resenärsperspektivet, inklusive trygghet, orienterbarhet och tillgång till realtidsinformation.

I översiktsplanen lyfts Frobyområdet på Erikslund som en möjlig plats för att kunna ta emot större verksamheter såsom ny bussdepå. Regionen förordar att bussdepån behålls på nuvarande plats på Retortgatan eftersom behovet är en centralt placerad bussdepå för att minska framkörningskostnader.

Framtida trafikering

I översiktsplanen beskrivs att när kapaciteten på bansträckningarna i länet har förbättrats vill kommunen etablera en ny pendeltågslinje genom Tillberga-Finnslätten-Resecentrum-Hammen/Hacksta-Dingtuna för att ge tågförbindelse till de mest arbetsplatstäta områdena och därmed avlasta vägnätet. Framför allt behöver kapaciteten på Mälarbanan förbättras innan etableringen av ny pendeltågslinje kan bli funktionell. Vidare krävs också en tydlig ansvarsfördelning och samordning mellan Västerås kommun och Region Västmanland, särskilt kring finansiering, trafikplanering och drift av pendeltågslinjer och bytespunkter. Kommunen föreslår investeringar i stationer och pendelparkeringar som har regional betydelse och dessa kan komma att belastas av resande från hela länet. Region Västmanland behöver involveras tidigt i planeringen för att det inte ska uppstå obalans mellan lokal investering och regional nytta. Olika prioriteringar mellan kommun och region kan leda till att funktioner för att kunna resa till jobb, skola och till fritidsaktiviteter inte utvecklas optimalt. Regionen vill lyfta vikten av att göra en konsekvens- och kapacitetsanalys i nära samarbete med Region Västmanland med ett storregionalt perspektiv.

Behovet av tvärförbindelser, exempelvis längs Norrleden och Österleden, är väl identifierat. Region Västmanland föreslår att analyser för dessa prioriteras i kommande trafikplaner, särskilt för att förbättra kopplingar mellan stadsdelar som idag saknar kollektivtrafik.

Vikten av god turtäthet till hälso- och sjukvårdsanläggningar, framför allt Västerås sjukhus, liksom väl placerade hållplatser i anslutning till dessa anläggningar bör lyftas in i planen för att tydliggöra prioriteringen av dessa. Med den demografiska utvecklingen vi har framför oss kommer en god tillgänglighet till hälso- och sjukvårdsfaciliteter krävas för ett fungerande och hållbart samhälle.

Visionen om båtturen pendling är intressant. Regionen föreslår att planen tydligare beskriver hur kollektivtrafik på vatten kan bidra till att avlasta vägnätet, samt att en utredning görs kring möjliga linjesträckningar och samordning med landbaserad trafik.

Transportinfrastruktur

Utpekandet av Västerås som urban nodstad i det transporeuropeiska transportnätet TEN-T stärker stadens roll i Stockholm-Mälarenregionen. Järnvägen är central för att koppla samman staden och länet med storregionen och det är bra att det uppmärksammas i översiktsplanen.

Mälarbanan är en av Sveriges viktigaste järnvägar och en pulsåder för hela Stockholm-Mälarenregionen. Regionen ser positivt på det arbete som görs tillsammans med Västerås kring Mälarbanans betydelse för länets tillväxt. Även ur ett NATO-perspektiv är Mälarbanan en nyckel för militär mobilitet. Mälarbanan har redan idag stora utmaningar att leverera nödvändig robusthet och punktlighet, än mindre med den ökning av trafik som önskas. Därmed krävs nationella investeringar för att få en väl fungerande bana. En del i detta är

byggandet av fler spår för ökad kapacitet, där stadens nuvarande markreservat är en given förutsättning.

Likaså finns ett markreservat för ny dragning av järnvägen mellan Västerås och Kvikksund, vilket är en del av UVEN-trafiken. En ny dragning ger kortare restider Västerås-Eskilstuna men riskerar att försvaga andra delar i regionen. Regionen ser det som negativt för regionens utveckling i sin helhet att försämra tillgängligheten för ett geografiskt område för att öka den enligt förslaget. Givet den demografiska utvecklingen samt de många infrastrukturbehoven i Västmanland och landet i sin helhet, behöver en eventuell omdragning ligga mycket långt fram i tiden. Det bör framgå i översiktsplanen att en ny dragning ses som en möjlig utveckling för UVEN-trafiken, men inte är beslutad.

I översiktsplanen beskrivs en ny järnväg mellan Enköping och Uppsala, Arosstråket, som skulle förbättra tillgängligheten för länet till nodstaden Uppsala och till Arlanda. Region Västmanland motsätter sig inte en sådan utbyggnad, men såsom fastslås i Mälardalsrådets *Systemanalys för Stockholm-Mälardalsregionen*, i ett tidsperspektiv efter 2045 och därmed efter att prioriterade åtgärder på Mälärbanan, Bergslagsspendeln, Hjulstabron och Nobelbanan har genomförts.

Bergslagsspendeln ansluter till Mälärbanan och knyter samman länets norra delar. Staden är starkt sammankopplad med Ludvika sett till arbetsmarknad och stråket är av stor vikt för att säkerställa kompetensförsörjningen. Region Västmanland ser positivt på att staden uppmärksammar Bergslagsspendelns betydelse för person- och godstrafik mellan Västerås och Ludvika i översiktsplanen.

Likaså E18 ingår i transporteupeiska transportnätet TEN-T och är av stor betydelse för näringslivets transporter och länets tillgänglighet. Idag är framkomligheten på E18 och dess avfarter inom stadslinjen problematisk framför allt under rusningstider. I och med att E18 är ett av de mest centrala stråken i Västmanland är det positivt att översiktsplanen inkluderar ett säkerställande av framkomligheten på E18. I frågor som denna är ett nära samarbete med Trafikverket avgörande. Redan idag finns ett upparbetat samarbete mellan staden, regionen och Trafikverket, vilket vi uppskattar och är måna om att det fortsätter och utvecklas framgent.

Region Västmanland ser positivt på att översiktsplanen planerar för att säkra verksamhetsmark i strategiska lägen med god tillgång till transportinfrastruktur. Särskilt för hamnen i Västerås är detta avgörande för att dra nytta av gjorda investeringar i Mälärfarleden och hamnarna och för att skapa förutsättningar för framtida utveckling. Hjulstabron är den avgörande och kvarvarande investeringen som skulle möjliggöra att ta emot större fartyg (Mälarmax) och därmed effektivisera sjöfarten. Regionen ser fram emot att tillsammans med Västerås stad fortsatt prioritera hamnens utveckling i samverkan med berörda aktörer, och att säkerställa god tillgänglighet till hamnen via både järnväg och väg i vår gemensamma strävan för ett hållbart transportsystem.

Västerås flygplats är en regional flygplats som med sitt utpekande som både beredskapsflygplats och riksintresse har en betydande funktion i systemet och måste värnas. Inte minst är sjukvårdstransporterna kritiska för regionens förmåga att tillhandha tillförlitlig sjukvård. Regionen ser inte att en minskning av hinderbegränsande ytor för att utöka verksamhetsmark och annan bebyggelse hindrar en önskad utveckling av flygplatsen och dess

funktioner. I detta sammanhang vill regionen även betona att Sveriges säkerhetsintresse måste sättas som främsta prioritet.

Mobilitet & tillgänglighet

Regionen ser positivt på att staden betonar vikten av att planera för ett transporteffektivt samhälle för att nå uppsatta hållbarhetsmål. Stadens satsningar på gång, cykel och kollektivtrafik går helt i linje med det. Synsättet får gärna förstärkas i översiktsplanen med koppling till *Regional systemanalys för Västmanland*, som beskriver att ett transporteffektivt samhälle även innebär att behovet av att resa minskar. Exempelvis genom digitalisering av tjänster och att planera staden så att service finns nära. Såsom att skapa möjligheter för att etablera vårdcentraler i nya bostadsområden.

Avsnittet om teknisk infrastruktur är allmänt hållen och saknar vägledning kring exempelvis mobil digital infrastruktur inklusive placering av master på mark och byggnader. Regionen efterfrågar tydligare strategier för integration av ny teknik och mobilitetstjänster (till exempel on-demand kollektivtrafik, autonoma fordon), mobilitetsplattformar och realtidsinformation liksom samverkan med delningsekonomi som till exempel bilpooler och cykelpooler för att underlätta planering för investeringar.

Kraftförsörjning

Region Västmanland vill uppmärksamma att översiktsplanen i begränsad omfattning behandlar frågor kopplade till kraftförsörjning, trots att detta är en avgörande faktor för stadens och regionens näringslivsutveckling.

I den regionala utvecklingsstrategin konstateras att elnätet i länet är ansträngt, särskilt i Västerås, Arboga och Kungsör. Detta innebär att möjligheterna till att utöka eluttag i dessa områden är begränsade, vilket riskerar att hämma både industriell utveckling, elektrifiering av transporter och etablering av nya verksamheter.

Samtidigt är det avgörande att infrastrukturen för energidistribution uppgraderas och att energianvändningen effektiviseras för att möta de behov som uppstår av ökad elektrifiering i samhället. Vi ser också ett behov av stärkt samverkan mellan kommuner, näringsliv och nätägare för att möjliggöra en långsiktig planering och anpassning till förändrade kapacitetskrav. Utvecklingen av smarta elnät är en nyckelåtgärd för att optimera energihantering och möjliggöra flexibel användning och lagring av energi.

Mot denna bakgrund anser Region Västmanland att kraftförsörjning bör ges en tydligare och mer framträdande roll i Västerås stads översiktsplan. Detta är nödvändigt för att säkerställa en robust och hållbar energiförsörjning som stödjer stadens tillväxtambitioner.

Regionen vill även lyfta vikten av att Västerås stad redovisar hur frågan om vindkraft hanteras i planeringsarbetet. Regionen har förstått att Västerås stad arbetar med vindkraftfrågan i en separat utredning. Regionen ser gärna att detta arbete tydligare framgår i översiktsplanen, exempelvis genom en hänvisning till den pågående utredningen, dess syfte och hur resultaten kommer att integreras i den fysiska planeringen.

Hälsa- och sjukvård samt Nära vård

Det är positivt att hälsa omnämns på flera ställen i översiktsplanen. Däremot ser vi att perspektivet på hälsa främst framträder som en bisats till andra frågor snarare än att främja hälsa och förebygga ohälsa är en av de grundläggande ingångarna i planeringen.

Samhället förändras – vi blir fler äldre samtidigt som färre i arbetsför ålder ska försörja fler. Förutsättningar för interaktion mellan olika generationer kan behöva främjas. Behovet av förebyggande insatser och lättillgänglig vård (fysisk och digital) ökar och nya arbetssätt utvecklas för att möta framtidens utmaningar. Här kommer nära samarbete mellan kommun, region, företag och civilsamhälle bli viktigt, och kan vara aspekter att beakta i översiktsplanen.

Miljöer som främjar hälsa, med närhet till natur, grönområden och trygga gång- och cykelvägar – men också till vårdcentraler och mötesplatser är viktigt. Inte minst mot bakgrunden att den psykiska ohälsan ökar, särskilt bland barn och unga.

Genom att skapa förutsättningar för hälsofrämjande och förebyggande aktiviteter som en naturlig del av samhällsplaneringen, kan fler få goda förutsättningar för hälsa och skillnader i livsvillkor minskar.

Vi vill särskilt uppmärksamma texten under rubriken *Samhällsservice utifrån planeringsmässig höjd*: "Sträva efter att samhällsviktiga funktioner såsom räddningstjänst, sjukvårdsanläggningar mm placeras med stor omsorg för verksamheternas behov och förutsättningar."

Här är det viktigt att även invånarperspektivet lyfts in. Samhällsviktiga funktioner som vård och omsorg bör inte bara planeras utifrån verksamheternas behov, utan också utifrån invånarnas behov av tillgänglighet och närhet, i linje med omställningen till *Nära vård*.

För Region Västmanland

Jenny Landernäs (M)
Ordförande kollektivtrafiknämnden

Arne Andersson
Förvaltningsdirektör
Kollektivtrafikförvaltningen

Intyg

På denna sida visas namnen på den eller de personer som har skrivit under dokumentet digitalt samt tidpunkten då underskriften gjordes. Komplet information om vem som har skrivit under finns i underskriftscertifikaten, som kan ses med hjälp av t ex Acrobat Reader. En digitalunderskrift är juridiskt lika giltig som en underskrift gjord med penna och papper. För mer information om digitala signaturer hos Inera, se www.inera.se

E-underskrifter

Detta dokument är underskrivet med en eller flera elektroniska underskrifter från Ineras Underskriftstjänst på uppdrag av nedanstående fysiska person eller personer

Undertecknat av:
JENNY LANDERNÄS
2025-09-29 09:27:06

Undertecknat av:
JOHN ARNE ANDERSSON
2025-09-29 09:32:12